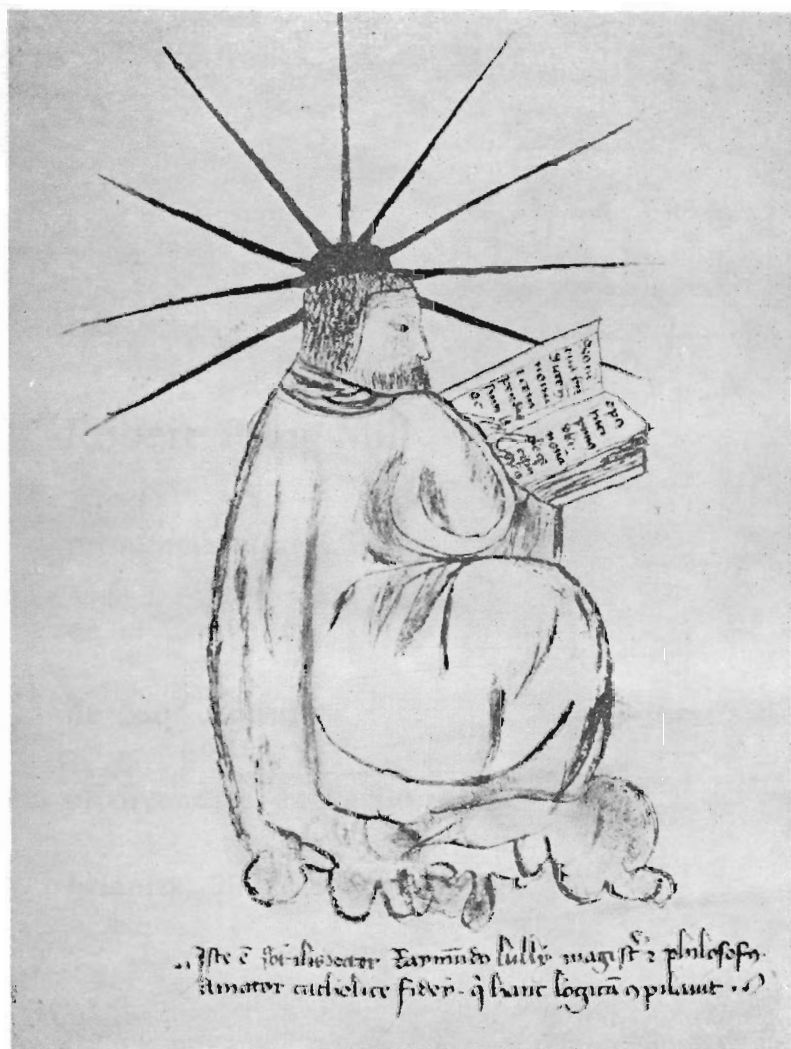

Robert Pring-Mill

**Pregó
de
Setmana
Santa**

Felanitx, 1970

BEAT RAMON LLULL (Munich, Bayer, Staatsbibliothek, Cod. lat. 10508
 - de principis del segle XIV - fol. 195 v.)

de la Confraria de Sant Agustí
que tant d'honor m'ha fet
invitant-me a pronunciar
aquest Pregó,
amb gratitud

Robert Pring-Mill

En

Robert Pring-Mill

pronuncià aquest Pregó

en el Convent

de Sant Agustí

el divendres de Passió.

Felanitx, 20 de Març de 1970.

DEMANAREN A L'AMIC: QUI ES TON MAESTRE?
RESPOS, E DIX QUE LES SIGNIFICANCES QUE
LES CREATURES DONEN DE SON AMAT.

CAR TOTES LES COSES VISIBLES ME
REPRESENTEN MON AMAT.

Ramon Llull

Reverends Senyors,
Excel·lentíssim Senyor,
Estimadíssims germans en la caritat de Crist:

De bell nou ens trobam en la vigília de la Setmana Santa. Enguany, un estranger i un seglar es troba aquí per a fer-vos la crida tradicional, convidat per la Confraria de Sant Agustí. Ell no s'ho mereixia, aquest honor: però, de fet, no ha vingut per parlar en la seva pròpia persona, sinó més be com qui coneix la personalitat i les idees d'un dels més grans mallorquins —el Beat Ramon Llull— i vos voldria disposar per *assaborir les agredolces emocions de la Setmana Santa* ⁽¹⁾ amb l'ajuda d'aquell gran amador de Jesucrist. Amb paraules dels antics goigs del Beat, vos diria:

*Qui vulga viure ab l'amor
de Jesús crucificat,
prenga per son advocat
al Arcangèlich Doctor.*

Hauria estat ben fàcil limitar-me a extreure dels seus escrits uns quants dels llocs on ell ens descriu la Passió, per a anar-vos-la recontant en les seves paraules, seguint allò que ens aconsella en la *Doctrina Pueril*, que:

«Ab amor e ab plant te deuria ésser recomtada, amable fill, la passió de nostro Senyor Deu Jhesu Christ, car aquella mort e passió fo la major contrastació d'amor e de dolor que anch fo ni pusca ésser.» ⁽²⁾

Però el que vull fer és més difícil. Vull prendre com a text aqueixes paraules de Sant Mateu, preses de l'Evangeli del Diumenge de Rams, recontant els desordres en l'ordre natural que acompanyaren la mort de Jesús:

«Jesús, cridant altra vegada amb gran veu, exhala l'esperit. I heus aquí que el vel del Temple s'esqueixà en dues parts de dalt a baix; i la terra tremolà, i les roques s'esberlaren; i... el centurió i els qui eren amb ell guardant Jesús, vist el terratrèmol i les coses que succeïen, s'ompliren de temor, dient: «Verament aquest era Fill de Déu». ⁽³⁾

O com ho reconta el nostre Beat en el *Plant de la Verge*:

«E adoncs Jhesu Christ espirà e morí:
morí en quant fo home, no en quant fo diví.
En lo punt de la mort lo sol s'escureí,
e si's fé la luna, e'l temple s'estremeí.» (XIX: 213)

Vull ponderar el significat que tengueren per a qualsevol home medieval, com fou el Beat, les correspondències entre l'ordre natural i l'ordre sobrenatural; entre l'ordre establert pel Creador quan creà el món i l'ordre restablert pel Fill de Déu quan ho recreà, redimint els homes; entre el desordre introduït per l'home amb el pecat original, i el desordre que coincidí amb la mort de Jesucrist, i el desordre final que senyalarà la vinguda del Dia del Judici, amb el qual es restablirà definitivament l'ordre diví per a tota l'eternitat. *El jorn del judici | parrà qui haurà fet servici*, com ens ho diu el nostre tradicional *Cant de sa Sibil·la*:

Gran foc del cel davallarà;
mar, fonts i rius, tot cremarà.
Los peixos donaran grans crits
perdent los naturals delits..

Lo sol perdrà la claredat
mostrant-se fosc i entelat,
la lluna no darà claror
i tot lo món serà tristor.

El jorn del judici
parrà qui haurà fet servici.

I el Beat també ens descriu *los senyals qui significarán la fi del món* en la *Doctrina Pueril*:

«Foch cremarà la mar, ploraran los homens, suor de sanc caurà en la terra, cauran los castells e les torres..., les pedres se fendran e's combatran, terratrèmol serà, e nul hom no's porà sostenir en peus...; ...les esteles cauran del cel... e tan grans seran, fill, aquells senals e tanta de paos faran a home, que adoncs serà manifestat molt fortment lo poder de nostre senyor Deu.» (I: 191)

Els contrastos entre ordre i desordre tengueren, per als homes medievals, un significat tan poderós que ens és difícil d'apreciar-ho adequadament, avui dia, perquè la nostra visió del món sembla menys ordenada; però jo no crec que en veritat ho sigui, com vos ho vull demostrar més endavant.

Comencem, doncs, per veure fins a quin punt dependien de la visió d'ordre general en el seu temps les reaccions del Beat davant la tragedia triomfant de la Passió, que li permetien d'exclamar:

Ah vertader Senyor, piadós, ple de tots bens! No és nul·la

meravella si la vostra passió es tota plena d'ordonaments e d'endressaments, car tota és plena, dins e de fora, d'amor e de dousor e de misericordia e de pietat.» (II: 287) i «Tots los feels crestians, *Senyor*, se deuen alegrar en la vostra passió... car tant foren los vostres treballs plens de fruit, que la natura humana qui era caúda en lo major desordonament qui ésser pusca, tornà per la vostra passió en lo major ordonament qui ésser pusca.» (II: 282-3).

Com a cristians encara diríem això mateix, però les nostres paraules perventura no tendrien la mateixa intensitat: perquè encara que també tenim una visió unitària del món, no és (en molts aspectes) la mateixa —amb tot i que sigui una visió cristiana i teocèntrica, i fins i tot tan *cristocèntrica* com fou la seva.

Tal com el Beat, potser diríem: *Tot lo món és creat e proporcionat a Jesucrist* (XIV: 42), però veim aquella *proporció* d'una altra manera.

Per ell i els contemporanis, la relació analògica entre les criatures i llur Creador s'organitzava matemàticament, sistemàticament, o per dir-ho bé d'una vegada, *científicament*. Per nosaltres, les ciències han canviat d'aspecte, i les teories bàsiques de la cosmovisió medieval han hagut de cedir davant dels descobriments de l'experimentació sistemàtica. Ja no parlam ni dels quatre elements, ni de les nou esferes, ni d'una relació estricta entre les combinacions dels cossos celestials de la lluna per amunt i les combinacions elementals de la lluna per avall (camp de la generació i de la corrupció). Però encara ens esglaia el contrast entre la mutabilitat de la nostra vida i la immutabilitat divina, i potser fins i tot ens fa més impressió quan hem de negar la immutabilitat de les esferes per atribuir-la a Déu tan solament.

Per al contemplador medieval, hi havia dos grans llibres en els quals es podien llegir els *significats* que Déu havia volgut comunicar als homes: d'una banda, el llibre de la Revelació divina (o sigui la Santa Bíblia), de l'altra, el llibre de la Naturalesa, llibre obert per a qualsevol qui tengués ulls per veure. «*Excel·lent Senyor ple de pietat e d'amor*» exclama el Beat:

«En axí, Senyor, com vos avets creat a home ulls per veer colors e formes e altres coses, en axí avets creades les creatures per demostrar a homs les vostres qualitats.» (VI: 236), i «Oh, beneit siats vos, Senyor Deus, car per los significats que les vostres qualitats glorioses signifiquen de sí mateixes e per los significats que les creatures signifiquen de les vostres qualitats e per los significats que les creatures signifiquen de sí mateixes, pot hom apercebre e conèixer veritat de la vostra nativitat e de la vostra passió ab que sapia reebre los significats damunt dits,» (VI: 228).

Tots aquests *significats* dependien d'una sola gran visió sintètica de l'univers com a una jerarquia de criatures estructurada de dalt a baix per la relació analògica entre tota criatura i son Creador. Aquesta visió era el principal llegat del neoplatonisme, clàssic a les tres cultures teocèntriques de l'Edat Mitjana —tant a la musulmana i a la jueva com a la cristiana,— i era amb ella que el Beat podia comptar sempre que s'esforçava per a convèncer els sarraïns i els jueus de la veritat del Cristianisme, emprant les seves *raons* analògicament *necessàries*.

Resumida en la concepció de l'univers com a *escala de les criatures*, aquesta idea general de l'organització del cosmos comprenia tres idees essencials: la idea de l'ordre, la idea de la jerarquia, i la visió d'una creació constituïda per una sèrie de plans sobreposats, que reflecteixen tots ells el mateix exem-

plar diví – i, doncs, conserven sempre una relació analògica entre tots ells. Cada pla era una distinta semblança o significança del seu Creador, que podia servir a l'home com a mirall on contemplar son Déu. En paraules del Beat:

«Demanaren a l'amic: ... Qui és ton mestre? Respòs, e dix que les significances que les creatures donen de son amat.» (IX: 387, No. 57),

Afegint en un altre versicle del *Llibre d'Amic e Amat* la frase:

«car totes coses visibles me representen mon amat» (IX: 385, No. 40).

I en el *Llibre de ànima racional* ens hi afegeix encara:

«Entre semblança e semblança ha disposició e fi e proporció e concordança» (XXI: 284); (*car*) «totes semblances en cors sustentades són de una comuna semblança» (XIV: 163).

La presència d'aquesta concordança entre els diversos esglaons oferia la possibilitat de poder anar pujant l'escala de les criatures cap al Creador, argumentant cap amunt en un ascens per l'*anologia entis*, tan pregonada pels escolàstics. I això fou l'activitat principal del filòsof, tal com la concebia Ramon Llull segons ens ho descriu en l'*Arbre de Ciència*:

«Lo filòsof ama saber la veritat de les coses per ço que en aquell saber delectació pusca haver; e per açò esforça son enteniment a haver un hàbit universal, dejús lo qual pusca haver coneixença de moltes veritats naturals e de molts hàbits de ciències.... e'l seu encercament està en pujant e devallant de les coses dejús a les dessús e de les dessús a les dejús, e en los efectes d'aquelles ha d'elles coneixença» (XI: 222).

Dintre d'aquesta visió jeràrquica de l'esser com una escola, el món es dividia en tota una serie d'esglaons distints: set sota de Déu en la visió lul·liana —els àngels, el cel, l'home, la potència imaginativa, els animals sensitius, les plantes i els essers inorgànics inanimats. L'home quedava lligat als esglaons inferiors per la seva participació en totes llurs natures en el seu cos, però per la seva ànima es lligava als àngels i a Déu mateix. Aquesta estructura jeràrquica de l'univers total es reflectia a l'interior de cadascun dels esglaons de l'escala de les criatures, com a gradació dins les classes de criatures corresponents a cada esglaó, i es reflectia també en no menys de tres sèries de correspondències més: l'estructura de la societat es relacionava analògicamegt amb la visió general del món, i ambdues tenien l'aspecte d'un organisme viu —herència de l'antiga tendència grega a veure símptomes de vida en la regularitat dels fenòmens naturals, i a explicar l'organisme còsmic en termes d'animació on avui se solen veure més bé els reflexos d'una organització mecanística.

Hi havia, doncs, correspondències precises i analògiques entre l'ordre de la societat i l'ordre macrocòsmic de la naturalesa, entre l'ordre macrocòsmic i el microcosmos de l'organisme humà, i per completar el triangle lògicament, entre l'organisme humà i l'organisme social o "cos polític": el rei era una mica més que metafòricament el "cap" del seu regne, amb les diferents parts de la societat que regia, vistes com a diferents òrgans del cos humà. Per a nosaltres, dir això ja no és més que una metàfora, per a l'edat mitjana, en canvi, l'analogia era evident i formava part de l'estructura bàsica del món. Aquestes sèries de correspondències servien per a unificar la visió medieval del

món amb un grau de sistematització analògica que ens és ben difícil de comprendre avui.

Seria gairebé impossible d'insistir massa en la complexitat d'aquesta visió general, com tampoc en la natura sistemàtica de la seva organització amb la intricada xarxa de relacions que entrellaçaven tots els seus aspectes per a formar un sol conjunt simbòlic. Escoltau el Beat:

«Oh gloriós Senyor...! La ordonació que vos avets posada en les creatures, no són ulls qui bastassen a veer ella, ni són orelles qui la poguessen oyr, ni són boques qui la poguessen nomenar, ni no és enteniment qui la pogués entendre, ni no és cor qui la pogués pensar» (II: 191). (*I quan ens parla de com Deus ordonadament en aquest segle amaga i revela la glòria i la pena del altre, comença:*) «Divinal Senyor, misericordiós, abundós en tots bens! A vos sien fetes laors e gràcies del gran ordonament que vos avets posat en aquest món, com als home ns sia revelada e demostrada en est món la gloria e la pena del altre segle. Ah Senyor savi, amorós! Beneyt siats vos, qui avets ordonat que en home aja cinc senys corporals e cinc espirituals; car els cinc senys corporals és amagada en est món la gloria e la pena del altre segle, e als cinc senys espirituals és revelada la gloria e la pena.» (II: 288).

En aquesta visió, totes les criatures —àngels, estels i planetes, l'ànima i el cos de l'home, els animals, les plantes, els metalls, les pedres— es troben integrades dins un sol sistema únic i unitari, totes ballant el mateix ball harmoniós al so de la música celestial de les esferes, i totes duent la mateixa semblança de llur Creador, semblança, apta per a esser llegida i pujada: «*Deus gloriós acabat en vertuts!*» ens torna a dir el Beat:

«A vos, Senyor, sia gloria e honor per tots temps: car en axí com lo mirall representa e demostra la figura o figures estants

en la sua presència, en axí les coses sensuais són escala e demostració per les quals puja hom a ver conexensa de les coses intellectuals.» (V: 3).

I en una altra banda:

«Oh excellent Senyor, Pare dels pares e Senyor dels senyors! Loat e beneyt e graít sia tot quant vos avets ordonat en est mon: car en axí com hom aperceb e entén en les coses corporals per la natura dels senys corporals, en axí hom aperceb e entén en les coses entellectuals per natura dels senys espirituals. On, beneyt siats vos, Senyor Deus, car per aquest ordonament, aital se muden los homens a entendre e a saber» (II: 290).

Aquesta cosmovisió simbòlica, la qual és d'una magnificència que ens és ben difícil de comprendre avui, constitueix el context essencial de tot tractat religiós medieval com també del pensament de tot pensador (fos cristià, jueu, o musulmà). Ens és difícil d'adonar-nos plenament de la rigidesa fidedigna i claretat geomètrica d'aquesta armadura còsmica, en la qual l'home tenia son lloc determinat, entre els àngels i els animals: de fer-nos plenament conscients de com era ben definit i clar el mapa de l'univers que tot això proporcionava a l'individu. El contemplador podia introduir-s'hi a qualsevol punt i moure's sistemàticament, en la seva imaginació, d'aquest punt a qualsevol altre per les correspondències analògiques que servien per a integrar aquella visió.

En aquella visió d'un cosmos tan ordenat, era l'home mateix el qui hi havia introduït la rel de tot desordre, amb el pecat original. Si allò que el Beat anomena *ordonament* vengué de Déu, el *desordonament* hi fou el fruit de l'activitat humana. El contrast era horrorós:

«Tota glòria e tota bonea e tota vertut sia donada e coneguda a vos, Senyor Deus» - diu el Beat - «qui avets ordonades totes quantes coses són en ésser; e tota frevoltat e tota mesquinea sia donada e coneguda als homens, per so car en tot quant és creat ni fet usen desordonadament» (II: 191).

Cecs per a l'ordre que el Creador havia establert en el món si no empraven llur raó tal com devien fer, aquest bell món es desharmonitzava:

«En axí, Senyor, com los homens no han poder de comprendre la ordonació qui és per vos feta en lo món, en axí los homens no han poder de veer ni d'oïr ni de parlar ni de cogitar lo desordonament qui és en los homens: car alguns dels clergues, Senyor, per una poca de sabor se i xiran de lur regla, e alguns de los reys» - *afegim-hi i altres governadors* - «per una poca de moneda se corrompen en lur sentència; e assò mateix fan, Senyor, en tots los altres mesters e officis; car fort poca de occasió los gitarà de regla e los metrà en desordonació» (II:191).

Els faltava, concretament, aquella generositat de visió i d'acció que Déu tostemps mostrava: aquella generositat que el Beat denomina *larguea divina*, en el capítol de son *Libre de Contemplació* que s'intitula *Com nostre Senyor Deus és larc a totes creatures*. Escoltem-ne alguns breus extrets: «*Deus misericordiós, piadós, sobirà en tots bens!*

«Gloria e honor e sanctetat e noblea sia, Senyer, coneguda a la vostra sancta larguea, qui per gran abundancia de larguea e de liberalitat ha donat ésser a totes les creatures. No tan solament, Senyor, la vostra larguea es demostrada **ésser gran** en so que ha donat ésser a les creatures, que sí és demostrada ésser gran en la sustentació en que té les creatures, les quals totes delirien e tornarien a no re, si la vostra larguea no era, qui les sosté... Creador Senyor, savi **sobre** totes savièes! Beneyta sia la vostra larguea, qui ha donat als vegetables rayls don prenguen vida; e lur ha donades branques e flors e fulles e fruits e semences per les quals rebroten e renovellen, per tal que lur

natura no paresca... Ah eternal Senyor, marvellús, pacient, ple de mercè! Beneyta sia la vostra gran larguea, qui ha donat als animals, plantes e erbatges e boscatges, per tal que y viven e que y habiten... Encara ha donat, Senyor, la vostra larguea als aucells plomes per vestiments e ales per volar e bec per menjar e peus per anar..., e arbres per tal que y fassen nius e que y estien. Senyor gran, Senyor fort, Senyor franc! Gloria e honor sia a la vostra honrada larguea, qui ha donat als peys de la mar aigues salades en les quals viven, e als peys dels flums aigues dolces: on tot assò és, Senyor, de la vostra larguea» (III: 104-5).

«Si vos, Senyor, sots larc als vegetables e a los animals inracionals e a les altres creatures qui no han conexensa de vos, bé par ver que vos dejats ésser larc e graciós als homens, qui han conexensa de vos e són loadors e amadors de la vostra gran largue. Enperò, Senyor, com jo sia estat tan peccador e tant sia culpable per so car vos he desconegut e no us he graïts los bens que m'avets donats, molt més són les besties dignes de posseyr los vostros dons, que jo no són, d'aquells que vos m'avets donats» (III: 107).

És, com el Beat ens ho explica:

«Car nosaltres... siam coses vils e fora d'enteniment e de conexensa» que «amam les creatures per elles metexes, més que per los dons que vos lur donats. On per assò, Senyor, som nosaltres errats; car gran meravella és qui ama més los dons que reeb, que'l donador qui'ls don li dona»; i «si nosaltres érem aquells qui ésser deuriem, gran raó auriem, Senyor, de loar e de beneir la vostra gran larguea divina» (III: 107-8).

Jesucrist vingué a la terra per a restaurar l'harmonia original, redimint l'home i donant-li la possibilitat de sortir del seu *desordonament*. Per a fer-ho, Nostre Senyor hagué de morir «en quant fo home, no en quant fo diví» (en les paraules d'aquell vers del *Plant de la Verge*, ja citat abans). I la dissolució d'aquella unió tan íntima de les seves dues natures humana i divina, en el moment de la seva mort com a home,

es reflectí (naturalment) en l'esberlament de l'ordre natural que n'era el context immediat. Però la seva passió i mort, ocasió de tristesa immediata, era (com ja s'ha dit) també l'ocasió de deure's *alegrar* tots «los feels crestians... car... la natura humana qui era caúda en... desordonament... tornà... en lo major ordonament qui ésser pusca» (II: 282-3, cit.) El Beat, com tot hom medieval (i com nosaltres), vivia en un món en el qual la redempció de l'home ja havia tingut lloc, i l'*ordonament* general s'havia restablert: tot depenia (com depèn encara) de l'individu per a aprofitar-se de les possibilitats —i gràcia— que son Déu li ofereix. I per fer-ho bé, l'individu depenia de saber emprar bé la *potencia racional* de què gaudia sempre dintre dels termes i límits de la fe.

Al Beat Ramon, com tots aquí presents sabran, se l'ha acusat —i amb freqüència— d'haver estat un racionalista descarat. I el darrer dels temes que vull tocar avui és aquest tema del seu suposat racionalisme excessiu. No ho faig —compreneu-me bé, germans!— tan solament amb interès d'historiador, sinò perquè crec que aquí també es podria dir:

*Qui vulga viure ab l'amor
de Jesús crucificat,
prenga per son advocat
al Arcangèlich Doctor.*

Crec que, de fet, allò que el nostre Beat ens diu de les relacions entre la fe i la raó, pot —ben mirat— ajudar-nos fins i tot avui, en aquest món modern, encara que les bases científiques o pseudo-científiques del seu quadre del món hagin hagut de cedir davant els nous descobriments de ciències noves. I crec

-neo-platònic com som, fins i tot ara, quan el segle vint va entrant en la seva vuitena dècada— que el quadre del món que les ciències modernes ens proporcionen encara ens permet d'imitar l'*amic* lul·lià qui anava "encercar son amat per vies *sensuals* e per carreres *entel·lectuals*" (IX: 429, No. 352); les *vies sensuals* essent les que corresponen al món material, sensible —el món assequible als nostres cinc sentits exteriors o *corporals*— i les *carreres entel·lectuals* essent les interiors del món espiritual, intel·ligible (assequible tan solament per l'ànima racional):

«On, gràcies e mercès -diu el Beat- sien fetes a vós, Senyor Deus, per tots temps; car per raó d'aquesta vertut que vos avets major posada en la potencia racional que en les altres, per assò son los homens en pus noble disposicio que neguns dels altres animals, los quals priven de la potencia racional. Car, Senyor, per so car los homens han raó e entiment, enténen les coses entellectuals, que són coses nobles e altes: les quals coses null altre animal no pot entendre ni saber, per assò és l'home home e és ennobleit sobre totes creatures, car entén e sab so que altre animal no pot saber ni entendre» (II: 217).

Totes les idees essencials del Beat respecte al poder i a les limitacions de la raó es troben en aquella densa Distinció No. 28 del *Libre de Contemplació*, intitulada *De cogitació qui és seny espiritual entellectual en home*, i principalment en el Capítol 155: *Com home cogita en les concordances e en les contrarietats qui són enfrafe i raó*. En primer lloc, cal distingir ben bé entre els camps corresponents a ambdues d'elles:

«Tot home, Senyor, qui vulla usar de fe e de raó, cové de necessitat que aja coneximent de fe e de raó, per tal que en les coses on se cové fe, que aja fe, e en les coses on ha mester raó, que hi sia ensercada raó» (IV. 325).

Però això molts no ho saben fer:

«Molts són los homens qui no saben anar ni per raons ni per fe; car com cuyden seguir la manera de raó, ells següen la manera de fe; e com cuyden seguir la manera de fe, ells següen la manera de raó: e per assò, Senyor, esdevenen semblants a les besties e són sens fe e raó...» (XIV: 325).

Però la raó és molt seductora, i el mateix Beat es reconeix seduït per ella de vegades:

«Al vostre servidor, Senyor, és esdevingut moltes de vegades que ell descreya moltes coses de vos, les quals fe me demostrava aquelles ésser veres; mes car la mia ànima no les podia comprendre sens raó, per assò ella les descreya. On, ¿qual follia és major que aquesta» - *ell se demana* - «que ànima descrea les coses on sa cogitació se termena e's cativa?» (4)

El camp que li correspon a la raó és el camp de *les obres de natura* (avui diríem el camp de les ciències) i aquí convé estudiar les coses ben a fons per bé conèixer-les:

«Oh vos, Senyor Deus, en lo qual s'alegren e's conforten totes mes forces e mes confiances! Qui vol, Senyor, ésser savi en les obres de natura, cové que aja conexensa de les qualitats e de les propietats de natural e cové que conega a vos la forsa e'l poder que vos avets sobte natura, per tal que natura no'l engan ni'l deceba en aver opinió que natura sia poderosa en aquelles coses on sos poders son termenats». (5)

Fent-ho, se servirà de la raó i de la veritat com si fossin vertaderes armes de combat: i és com a tals que les comenta en atribuir *significances* simbòliques a les armes del cavaller (en el *Libre de Cavalleria*) per analogia amb les *significances* atribuïdes a *tot so que'l prevere vest per cantar la missa*. Ens diu:

«Lança és donada a cavaller per significar veritat: car veritat

és cosa dreta e no's tors, e veritat va devant a falsetat: e lo ferre de la lança significa la forsa que veritat ha sobre falsetat: e lo panó significa que veritat se demostra a tuyt e no ha paor de falsetat ni de engan» (I: 232).

I de la mateixa manera interpreta la *testera* del cavall del cavaller com a símbol de la raó que el deu guiar:

«Testera es donada a cavall per significança que tot cavaller no deu fer de armes sens rahó: car enaxí com lo cap del cavall va primer e davant lo cavaller, enaxí lo cavaller deu anar denant rahó en tot so que fa: car obra que sia sens rahó ha tanta de viltat en sí, que no deu ésser denant a cavaller. On, enaxí com la testera guarda e deffén lo cap del cavall, enaxí rahó guarda e deffén cavaller de blasme e de vergonya» (I:235).

Aquestes armes el filòsof les haurà d'emprar en la seva lluita per anar pujant aquella escala de les criatures cap a Déu, i es quan ja hagi començat l'ascens (passant, amb la raó, de les *vies sensuais* ja esmentades a les *carreres entel·lectuals* que també ja coneixem) que es troba amb les distincions concretes entre la raó i la fe:

«Oh vos, Senyor dels senyors, amable sobre totes amors! Lo primer escaló on raó comensa a pujar és les coses sensuais, e'l subirà escaló on puja és, Senyor, les coses intel·lectuals... Mas, no és en així de fe; car l'escaló on fe comensa a pujar és... en les entel·lectuals coses, e d'elles puja a creure... On, per... assò, Senyor, és dit que vera fe val molt més e és pus noble cosa... per so car pus alt ateny» (IV: 154).

Tanmateix, això no vol dir que la raó no hagi res a fer, ni que no li calgui de vegades corregir la fe (o, per dir-ho millor, demostrar quina fe no és vera: recordem sempre la finalitat apologètica de tota l'obra lul·liana). Dirigint-se de nou a Déu, el Beat li diu:

«Vos, Senyor, qui fets abundós lo cor dels vostres amadors d'amors e los ulls de plors, sabets que fe no detría enfre ver o fals; car ahermadament creu sens nulla dubitació. Mas de raó, Senyor, no és enaxí; car raó primerament ans que aferm enserca enfre ver e fals, e con ha detriat enfre ver e no ver, adoncs aferma quals coses són veres ni quals són contraries de veres. Fe és a vegades contraria a raó, per so car no la lexa detriar ni ensercar en les coses creegudes sens nulla dubitació; e raó es, Senyor, a vegades contrariant a fe, en so que les coses que fe creu sens dubitació, aporta en duple per ensercament e per detriament enfre ver e no ver. Con home, Senyor, ha longament posseyda fe sense dubitació, ab acabada afermació, con se esdevé que raó la vol alterar e mudar per dubitació, adoncs és greu cosa a raó que la pusca vensre ni sobrar ni alterar. Emperò, Senyor, per longa disputacio e per moltes demostracions e de raons, altereja hom la fe de son enversari e'l devalla hom de sa fe e li fa entendre raó: la qual raó li demostra sia veritat o falsetat en aquella cosa en que l'ha posseyt» (IV: 323).

I continua dient:

«Con la racionalitat del home no ha sobre sí vera creensa, e la creensa que ha sobre sa raó és falsa, adoncs cové de necessaria que la raó sia falsa; e con dejús la fe del home no ha vera raó, cové de necessitat que la creensa sia falsa: e assò esdevé, Senyor, per so car segons vera disposició e vera ordonació, cové que sots vera fe estia vera raó, e sobre vere raó, aja vera fe.» (IV: 325-6).

I aquests errors possibles de la raó, d'on naixeran? Em sembla clar que pel Beat mai no naixerien de la raó mateixa. Ho aclareix ben bé uns parrefets més tard, tot i donant-nos la guia que tots hem de menester:

«Tot so que raó demostra, tot és veritat; e emperò to so que hom se cuida que sia demostrat per raó, no és veritat. On, lo defalliment no está en la raó, enans está en los subjects desordonats en los quals raó no ha aparellat con en ells demostra veritat. On, qui vol apercebre, Senyor, qual cosa és demostrada en veritat, compar la cosa ab la vostra bonea; e si's cové

segons vostra bonea, és demostrat que és vera: car enaxí pot hom endressar sa racionalitat a demostrar veritat pus que hom segueasca los significats de la vostra bonea» (IV: 326-27).

Aquests *signiflcats*, com ja sabem, són les que l'home medieval sabia descobrir en la creació, on tot li significava clarament la impremta del segell del Creador. Però aquest consell, no ens pot servir també, a tots nosaltres qui ens trobam en l'època moderna? Si aplicam la raó degudament al món material, l'organització que hi trobarem és tan complicada com mai fou aquella de la visió del món en temps del Beat: les ciències modernes ens han descobert una harmonia tant o més matemàtica que la que ell hi creia veure, amb una xarxa tant o més rica de correspondències analògiques entre nivells distints (entre els moviments sub-atòmics i els ultra-astronòmics, per exemple). I, ben mirat, tot és tan ordenat com fou per ell en el seu temps; i ben mirat també —i això sí que és ben trist— no es podria dir avui també que tot *desordonament* té el seu origen en els homes? Procedeix d'homes que no saben *detriar enfre ver e fals*, o quant llur *racionalitat*... *no ha sobre sí vera creensa*, o quant el *cavaller* no sap seguir *rahó* que el guardi, ni defensar-se amb la *lança* de la *veritat* que *és cosa dreta e no's tors*. I axí com *los mariners s'endressen en lur viatge per la tremuntana*, ens cal sempre endressar la nostra racionalitat seguint *los significats de la bonea* divina.

I tant per nosaltres com per En Ramon Llull, l'exemple suprem segueix essent l'exemple de Jesucrist Nostre Senyor, qui morí per ell i per nosaltres en la Santa Creu. Ens hem reunit aquí avui, germans, per solemnitzar el començament de la Setmana Santa, en la qual haurem de commemorar tots el detalls de la

Passió tal com sempre els han commemorat tots els cristians. Com el Beat digué a son propi fill, en la *Doctrina Pueril*, jo vos dic:

«Fill, guarda en la creu e veges com te representa la passió de Jhesu Christ qui està ab los brassos estesos, e espera que en axí com ell és mort per amor de nos a salvar, que en axí nos no temem mort per ell a honrar» (I: 21).

I acab amb una cita final del *Libre de Contemplació*, que tan bellament ens ha il·luminat el món i pensament del Beat aquesta tarda. Són, com tantes voltes, paraules que el Beat adreça a son Senyor:

«Ah vos, Jesu Christ Senyor, qui sots lugor e resplander dels catòlics! Beneyt siats vos: car aitant com és gran la pena que vos evets soferta per amor de nos, d'aitant nos avets encarregats que dejani fer per amor de vos: e aitant com és lo ciri ardent gran e alt, aitant és gran la lugor e la claror que dona a les gentes estants denant ell. On, con la sancta figura de la vostra creu estia lugorosa davant lo poble en la esgleya, lo representament de la vostra figura demostra que molt és gran lo lum e l'exempli que hom pot prendre d'ella. On, loat e beneyt sia. Senyor, lo gran ordonament e'l gran endressament qui'ns vé de la resplandor que la sancta creu demostra a vostre poble... Benaurats són aquells que s'enluminen de la forma de la sancta creu e qui s'aombren e's reposen sots la ombra de la creu, qui dona repòs» (II: 284-5).

Com són belles les paraules del Beat, i com és bella la seva doctrina! Mai no fou qui més enamorat fos del Crist qui és *mort per amor de nos*, i bé podem repetir:

*Qui vulga viure ab l'amor
de Jesús Crucificat,
prenga per son advocat
al Arcangèlich Doctor.*

Ora pro nobis Beate Raymunde.

Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS

Deus, qui pro mundi hujus tenebris illustrandis Beatum Raymundum Martyrem tuum doctrina mirabili, tuae sapientiae illustrasti: Ecclesiae tuae, ut ejus illustrata doctrinis, propulsis erroribus, et tenebris vitiorum per viam virtutis incedat, et ad te memorandum, intelligendum, et amandum conualescat, et pro nobis sit intelligentiae, scientiae, atque eloquentiae perpetuus intercessor, Per Dominum, etc. ⁽⁶⁾

NOTES

- (1) Mn. Pere Xamena Fiol, *Pregó de Setmana Santa* (Felanitx, 1962).
- (2) Totes les cites de Ramon Llull vénen de l'edició palmesana de les seves *Obres* (= ORL) fent referència només al tom i a la pàgina, i en aquest primer cas a ORL, I, p. 18. Ortogràficament, se les ha modernitzat seguint les normes emprades en les *Obres Essencials* (Editorial Selecta, Barcelona, 1957 i 1960).
- (3) *Evangelii segons Sant Mateu*, 27, 50-51 i 54. *Els Quatre Evangelis*, versió del text grec a cura de R. Roca-Puig (Editorial Balmes, Barcelona, 1961), p. 98.
- (4) ORL, IV: 415. Cita d'un altre capítol de títol ben significatiu: Cap. 168: *Com home cogita en le termenacions dins les quals és termenada la cogitació humana*.
- (5) ORL, IV: 307. Del Cap. 151: *Com home cogita en les obres que fa la divinal essència e en les obres que són fetes segon cors de natura*.
- (6) "Goigs en llahor del Arcangèlich Doctor lo Beat Ramon Llull" firmats "J.B.": sense any. *Peu d'impremta*: Núm. 3. - Llibreria L'ARXIU, carrer de la Tapineria, n.º 48. - Barcelona.

Publicacions de la Confraria de Sant Agustí

Bernat Vidal i Tomàs, Pregó de Setmana Santa, 1958.

Josep M.ª Llompart de la Penya, Pregó de Setmana Santa, 1959. (Esgotat).

Jaume Oliver Oliver, Pregó de Setmana Santa, 1960. (Esgotat).

Guillem Colom i Ferrà, Pregó de Setmana Santa, 1961.

Pere Xamena Fiol, Pregó de Setmana Santa, 1962.

Miquel Pons i Bonet, Pregó de Setmana Santa, 1963. (Esgotat).

Germà Coll i Mesquida, Pregó de Setmana Santa, 1964.

Jaume Vidal Alcover, Pregó de Setmana Santa, 1965.

Miquel Bota Totxo, Pregó de Setmana Santa, 1966.

Bartomeu Bennàsser Cifre, Pregó de Setmana Santa, 1967.

Josep Melià Pericàs, Pregó de Setmana Santa, 1968.

P. Antoni Oliver Monserrat, C. R., Pregó de Setmana Santa, 1969.

